

ОТКРИЕНИ ТРИ ОБЈЕКТИ НА ЛОКАЛИТЕТОТ СТОБИ

По половина година од промовирањето на соработката со Фондацијата CISS од Општина Палермо, Сицилија, за истражување на Римскиот форум на локалитетот Стоби, на големо задоволство на археолозите, резултатите покажуваат дека во градот постоел впечатлив богат живот и во римскиот период. Проектот "Римски форум" има цел систематски да ја истражи, заштити и да ја презентира оваа комплексна јавна градба, која по степен на зачуваност е

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

ГОЛЕМИНАТА И СЈАЈОТ НА ЕДЕН РАНОРИМСКИ ГРАД

единствена не само во нашата земја туку и во целиот регион. Проектот е предвиден како долгорочен и воедно, покрај истражувањата на овој дел од Стоби, значи на Римскиот форум, вклучено е и реновирање на музејската поставка, која е многу битен сегмент во развојот на севкупната туристичка презентација на Стоби. Во реализацијата на проектот партнерски партиципираат Фондацијата CISS од Општината Палермо и Министерството за култура на Македонија.

НОВИ СОЗНАНИЈА

Со најновите истражувања во античкиот локалитет Стоби од страна на екипа археолози од Музејот на Македонија и од Националниот конзерваторски центар открие-

Според податоците добиени од истражувањата, Римскиот форум активно функционираше во II-III век, а постојат индиции дека неговата изградба се одвивала кон крајот на I век.

Деловите од овој вреден материјал, кој на Римскиот форум му давал особена раскош и го потврдувал неговото значење, сега се откриваат, собираат, класифицираат, документираат, складираат, за во иднина, кога објектот ќе биде комплетно завршен, да бидат вратени на местото од каде што потекнуваат.

ни се центарот на раноримскиот град и три големи објекти на Римскиот форум.

"Годинашните истражувања на овој простор ги почнаа во текот на мај, а тие

ги потврдија претпоставките за големината и за значењето на овој објект, кого на почетокот работно го нарековме 'Римски форум'. Јасно е дека оваа градба била од јавен ка-

рактер и дека претставува дел од 'Форумот'. Годинава, со откривањето на југозападниот и на северозападниот агол од градбата, утврден е габаритот на објектот со вкупна површина од околу 800 метри квадратни. Досегашните истражувања на овој простор, кои се одвиваат југозападно од бедемот, покажаа дека се работи за особено голем објект со раскошни архитектонски решенија и релјефни орнаменти, кои ги надминуваат провинциските рамки и повторно го нагласуваат своето значење на градот Стоби и на целиот регион. Сидовите од градбата биле украсувани со мермерна оплата, а арките од нишите со профилирани мермерни украси. На некои од овие делови од архитектонската пластика, како и на деловите

од пронајдените скулптури, зачувани се орнаменти кои биле изведени со златни ливчиња. Покрај овој објект, откриени се уште два објекта и сите заедно формираат една целина. Тие активно функционираше во II и во III век, иако има индикации дека настанале кон крајот на I век. Годинава, при истражувањето на југозападниот дел од објектот, беа откриени остатоци од втор објект, граден од камен и од малтер, а во горните партии завршува со еднолитни камени блокови. На тој простор, исто така, се пронајдени два мермерни постаменти на кои најверојатно биле поставени скулптури. И тука станува збор за градба од јавен карактер, која била во функција со првиот објект. Во близината на овие две градби е пронајден и тр-

заостануваат зад римската империјална архитектура. Градбите, со целата своја раскош, зборуваат за значењето и за богатството на градот во периодот на раното Римско царство и воедно се сведоци за големината и сјајот на Римската империја во овој период", потенцира раководителот на истражувањата, археолог Мила Шурбановска, која заедно со археологот Антонио Јакимовски, меѓу откриените ѕидини ги презентираа последните нови сознанија, кои го потврдуваат центарот на раноримскиот град.

"Раноримскиот град до IV век - додаде археологот Јакимовски - се наоѓал на местото на Римскиот форум, но тој бил поплавуван од водите на Црна Река и Вардар, за што сведочат и откриените наноси на песок и остатоците од подиг-

Речиси во сите ниши имало фриз од плочи, украсени со орнаменти, од кои едните изведени во плиток, а другите во длабок ажурниран релјеф. И кај едните и кај другите плочи мотивите се сметаат за речиси слични, тие прават композиција од флорални елементи, во кои доминира цветот, во горниот крај украсена со лента во овој декорација.

ет објект, кој е сличен со првиот. На западниот ѕид од овој објект е констатиран влез. Според резултатите од овие истражувања, кои се во мал обем, сепак можеме да кажеме дека овие три објекти биле поврзани меѓу себе и дека биле дел од целината која го сочинува раноримскиот форум. Големината и значењето на т.н. комплекс од раноримски градби со монументалноста и со архитектонските решенија ги надминуваат локалните рамки и не

натиот бедем за заштита, со кој градот бил опкружен. Затоа и кулата што ја откривме е внатрешна. Поради проблемите со поплавувањето, во периодот од IV до VI век тој бил преместен западно од првобитната локација. Со бедемот кој е граден и со камени блокови од театарот, жителите на тогашното Стоби го пресекуле и постојниот мозаик (откриен во периодот 1972-1974 година). Сега целосно е презентираан".

Археолозите Мила Шурба-

новска, раководител на проектот, м-р Антонио Јакимовски, секторски раководител, ги презентираа откриените движни и недвижни вредни материјали, до кои дојдоа при последните теренски истражувања што сè уште траат.

ПРЕТХОДНИ ИСТРАЖУВАЊА

Есенва археолозите открија 260 сребрени монети од II век, како и два пара златни обетки и два сребрени прстена, откриение кое го сметаат за мало семејно богатство на некогашен граѓанин на Стоби. Од изобилството откриен движен археолошки материјал, составен од керамички и стаклени садови, украсни предмети од коска и од бронза и друго, се издвојуваат откриените делови од четири мермерни статуи, кои ги краселе нишите на објектот, а меѓу највпечатливите се една машка глава која, како и другите, заради заштита се чува во песок, но и остатоците од раце, нозе кои, како што велат археолозите, се изработени во бел ситнозрнест мермер, а се клесани од рацете на непознати, врвни уметници - вајари. Откриените делови од скулптурите, на кои се зачувани украсни орнаменти изведени со златни ливчиња, меѓу многубројните откриени и богато украсени остатоци, беа посочени и голем број фрагменти од столбови, изработени со розов мермер. Според податоците, во втората половина на III век, веројатно со наездата на Готите, сметаат археолозите, тој бил вандалски уништен, прво со насилно кршење на статуите и со мермерните импликации на нишите, за на крај да биде и запален. Досега археолозите откриле околу 30 гробови, кои датираат токму од тој IV век, но констатирале и дека повремени поројни води на Црна Река, со нанос од мил и песок, го покриле просторот со покривка дебела повеќе од два метра. На западната страна биле пронајдени остатоци од градба со високи ниши, кои завршуваат со арки, во кои и тогаш се сметало дека најверојатно стоеле статуи. На источната страна, пак,

била откриена голема просторија со перистил и со под со мозаик, украсен со геометриски и растителни орнаменти.

Археолозите очекуваат Форумот и натаму да понуди значајни движни и недвижни податоци за живеењето на Стоби во раноримскиот период.

ПЛАН

Реализацијата на партнерскиот проект е насочена кон истражување, заштита и презентација на Римскиот форум, кој се смета за единствен од тој период не само во земјава туку и во регионот, а досегашните резултати од откриениот простор го потврдуваат значењето на Стоби како муниципиум во тогашната Римска империја. Со проектот е планирана и обнова на постојниот мал музеј на Стоби и проширување на неговата постојана, исклучително сиромашна со експонатни музејска поставка, на што ќе работи Националниот конзерваторски центар. Според најавите на директорот на Центарот, Бехиџудин Шехаби, ќе се работи на прибирање на експонатите од локалитетот, од кои дел се наоѓаат и во другите музеи. Прв пат Стоби минатата седмица го посети и претставникот на Општината Палермо, Розарио Бонди, во придржба на претставникот на CISS во Македонија, Горан Бошков. Архитект по професија, Бонди го искажа своето задоволство што Палермо, со средства добиени од италијанската држава, преку регионот Сицилија ќе помогне во истражувањата и презентацијата на овој сегмент од културното богатство, предвидувајќи дека истражувањата на Стоби, со оглед на претпоставените вредности, можат да траат еден век. Фондацијата CISS во Македонија дејствува од 2002 година, а Стоби е нејзин втор проект, но прв во соработка со Општината Палермо во делот на финансирањето. Македонија е единствена земја во Европа каде оваа Фондација има свое претставништво, со планови за развивање на повеќе проекти од општествен и од јавен интерес.